

IZVEŠTAJ

VI KONGRES DEAPS-a – *Mentalno zdravlje dece i mladih, nove realnosti, iskustva i znanja.*

Vrnjačka banja 26-28 maj 2022

Obrazovanje u digitalnom okruženju i mentalno zdravlje dece i mladih (Moderator: Dragana Kalinić)

U okviru ovog simpozijuma prvi izlagač je bila dr Gordana Čaprić, zamenica direktora u Zavodu za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja sa temom *Procena kognitivne i psihološke dimenzije blagostanja petnaestogodišnjih učenika u Srbiji- Prikaz rezultata PISA 2018 istraživanja*. Ona je prisutnima prvo predstavila na koji način se realizuje i čemu služi jedna od najrelevantnijih studija provere učeničkih postignuća, PISA (Programme for International Student Assessment). Tokom predstavljanja rezultata PISA istraživanja posebno se bavila upitnikomsa pitanjima koja su se odnosila na pet dimenzija učeničkog blagostanja: materijalnu, fizičku, društvenu, psihološku i kognitivnu. Istaknuto je da dobijeni podaci praktičarima omogućavaju da razmotre načine podrške učenicima, a kreatorima obrazovnih politika da razmotre moguće reforme i podizanje svesti kod nastavnika o značaju podsticanja blagostanja u cilju ostvarivanja punih potencijala učenika.

Drugo izlaganje bilo je na temu *Bezbednost dece na internetu* koje je pripremila Emina Beković. Ona je kao edukator i savetnik *Nacionalnog kontakta centra za bezbednost dece na internetu* predstavila rad centra, najčešće dileme i pitanja dece i roditelja, kao i teme koje se u najčešće u praksi pojavljuju prilikom prijave. Takođe, govorila je o najčešćim posledicama prekomerne upotrebe interneta po mentalno zdravlje dece i mladih, navodeći i pojedine veoma izazovne primere iz prakse. Podsetila je prisutne i na preporuke u vezi sa uzrastom i vremenom korišćenja savremenih tehnologija, ali istakla da iako su one poznate i nastale su na osnovu temeljnih istraživanja, u praksi ih roditelji nedovoljno primenjuju.

Treće izlaganje na temu *Uticao pandemijskog obrazovanja na ponašanje učenika osnovne škole* pripremile su Lidija Bukvić Branković i Marija Stojanović. One su predstavile nacionalno istraživanje grupe istraživača koje je imalo za cilj sagledavanje potreba škola u izmenjenim okolnostima obrazovno-vaspitnog rada. Predstavljeni su zanimljivi rezultati u vezi sa povećanjem učestalosti određenih rizičnih ponašanja kod učenika. Zaključak je da postoji potreba za uzimanjem u obzir psiholoških, obrazovnih i socijalnih posledica za decu i njihove porodice pri uspostavljanju balansa između prednosti i ograničenja strategija ponovnog otvaranja škola. Istraživanje je poslužilo i kao osnov za izradu alata za prevenciju rizičnih ponašanja učenika - Vodič za primenu interaktivnog učenja u radioničarskom radu, koji služi kao podrška nastavnicima i stručnim saradnicima.

Tokom diskusije konstatovano je i da postoje utvrđene procedure u okviru sistema obrazovanja za podršku učenicima koji ispoljavaju probleme u ponašanju ili su uključeni u individualni obrazovni plan, ali da se one nedovoljno i možda nedosledno primenjuju. Takođe, izlagači su se saglasili da je potrebno i da se unapredi saradnja između sistema obrazovanja i zdravstva kako bi se uskladili postojeći i razvili novi alati neophodni za adekvatan odgovor na sve složenije probleme dece.

Zbog opravdanog odsustva Doc. dr Miodraga Stankovića poslednje planirano izlaganje u okviru ovog simpozijuma nije održano.

Otuđenje deteta od roditelja – koncept koji brine stručnjake – izazovi i rešenja (moderatori: Doc. Dr Ivana Milosavljević – Đukić, Teodora Minčić)

Okrugli sto je imao šest izlagača. Pet izlagača bilo je neposredno prisutno dok se jedna izlagačica priključila online.

U okviru ovog Okruglog stola prvi izlagač je bila Teodora Minčić, psiholog, specijalista medicinske psihologije i sudski veštak, zaposlena na Klinici za decu i omladinu Instituta za mentalno zdravlje u Beogradu. Tema njenog izlaganja bila je - *O čemu govorimo kada koristimo pojam otuđenja deteta od roditelja?* Predavanje se baziralo na roditeljskom sukobu prilikom razvoda braka i njihovoj nemogućnosti da prepoznaju potrebe deteta. Takođe, ona je govorila o njihovoj manipulaciji decom i odbijanju deteta da vidi jednog od roditelja, pod uticajem drugog roditelja. Navedene su strategije manipulacije decom i šta deca sve rade da "prežive" roditeljski sukob. U izlaganju su prikazane reakcije deteta u okviru najtežih oblika otuđenja kao i pokazatelji otuđenja deteta, Na samom kraju izlaganja izneti su primeri iz prakse.

Drugo izlaganje bilo je na temu *Otuđenje deteta od roditelja – "alat" nasilnog partnera za nastavljnje zlostavljanja partnerke i deteta*. Ovo izlaganje pripremila je Tanja Ignjatović, psihološkinja iz Autonomnog ženskog centra u Beogradu. U svom izlaganju ona se osvrnula na neadekvatnost termina i moguće zloupotrebe termina otuđenje deteta. Istakla je da se termin najčešće koristi kako bi muškarci nasilnici manipulirali svojim suprugama u procesu razvoda braka. Istaknuto je da termin otuđenje nije dijagnostička kategorija. Prikazani su međunarodni ishodi u sudskoj praksi u korist očeva, koji manipulišu ovim terminom. Takođe, iznela je stav o negativnoj sudskoj praksi u Srbiji gde se termin normalizuje, legitimizuje i institucionalizuje. Primedbe su se odnosile i na rad centara za socijalni rad i upotrebu termina otuđenje deteta kao i na stručno metodološko uputstvo za rad organa starateljstva u postupku održavanja ličnih odnosa deteta sa roditeljem, srođnicima i drugim licima sa kojima ga vezuje posebna bliskost u kontrolisanim uslovima.

Treće izlaganje na temu *Zaštita dece ne može da čeka* pripremila je Ivana Milosavljević-Đukić doc. Visoke škole socijalnog rada i rukovoditeljka Prihvatilišta za urgentnu zaštitu zlostavljane dece. Predavanje se baziralo na potrebi zaštite dece koja nemaju vremena da čekaju profesionalce iz različitih sistema da postignu konsenzus oko termina. Objasnjen je stručni postupak u centrima za socijalni rad, kao organa starateljstva. Centri za socijalni rad svoj rad ne baziraju na medicinskoj klasifikaciji bolesti i medicinskim dijagnozama. Takođe, napomenuto je da sistem socijalne zaštite prvi dolazi u kontakt i prvi može da identifikuje visokorizične porodice. Akcenat je stavljen na posledice otuđenjadeteta i štetno deljstvo visokokonfliktnih razvoda po razvojdece.

Četvrto izlaganje na temu *Otuđenje deteta od roditelja – prepoznavamo li emocionalno zlostavljanje?* pripremila je psihološkinja, prof. dr Gordana Buljan-Flander. Izlaganje je organizovano online. Predavanje je počelo pitanjem da li raspravom o terminu otuđenje deteta, zapravo gubimo dete. Jesmo li decu izgubili iz fokusa, biranjem strana oko upotrebe termina. Objasnjena je uloga zdravstvenog sistema pri proceni zdravlja deteta koje odbija kontakt sa jednim od roditelja kao i procena da li kod deteta ima splittinga. Otvoreno je značajno pitanje, da li se splitting javio i kod profesionalaca? Deca ne mogu da dobiju odgovarajuću stručnu podršku ukoliko se stvari ne nazovu pravim imenom.

Peto izlaganje na temu *Otuđenje deteta od roditelja – pogled iz ugla pravosuđa*, pripremila je sudija III Osnovnog suda u Beogradu, Ljiljana Mihailović. Ovo izlaganje zasnivalo se na sudskoj praksi i zakonodavnom okviru. Pomenuti su međunarodni dokumenti koje je Srbija ratifikovala i koji su značajni za održavanje kontakta deteta sa roditeljem sa kojim ne živi, kao

I domaći zakonodavni okvir. Takođe, posebna pažnja bila je posvećena saradnji pravosudnog sistema sa drugim sistemima (zdravstvo i socijalna zaštita).

Šesto izlaganje na temu *Otuđenje dece od roditelja - od koncepta do klasifikacije*, pripremila je Aneta Lakić, prof.dr Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i sudski veštak. Ona je prisutnima prvo objasnila koncept otuđenja deteta, osnovne pojmove i bitne distinkcije, kao i teorije otuđenja. U izlaganju je predstavila koncept emocionalnog otuđenja koji je prvi opisao Gardner i prepoznao kao poseban sindrom. Značajna pažnja posvećena je dijagnostičkim kategorijama u klasifikacionom sistemu. U njenom izlaganju dati su komentari "za" i "protiv" da se otuđenje deteta formalno klasifikuje kao mentalni poremećaj.

Vremena za diskusiju bilo je malo, nažalost i dva pitanja iz publike nisu se odnosila na otuđenje deteta, već pre svega na oduzimanje dece od roditelja, od strane organa starateljstva. Takođe, komentar iz Niša (Savetovalište za brak i porodicu) bazirao se na zaključku da i kada sve uradimo po zakonu i proceduri neka deca i dalje nemaju kontakt sa roditeljima usled „otuđenja“. Takođe, izlagači su se saglasili da je potrebno i da se unapredi međusektorska saradnja (zdravstvo, socijalna zaštita, pravosuđe). Jedan od zaključaka je bio da su profesionalci zauzeli suprotne stavove i isto kao i roditelji zaboravili dete.

Rano detinjstvo – rano otkrivanje i intervencije – (u saradnji s UNICEF- Srbija) (Moderator prof. dr Milica Pejović Milovančević)

U okviru ove sesije, koja je organizovana s kancelarijom UNICEF- Srbija na početku se putem video linka obratio dr Andy Shih koji je govorio o globalnom prisustvu CST (Caregiver Skill Training) programu – zastupljenosti u svetu, efektima istog, planovima u budućnosti i sl. Dr Shih je napomenuo da Srbija imao veoma značajnu ulogu u mreži CST treninga u svetu i pozvao je na dalju primenu i implementaciju istih kad su u pitanju deca oi porodice dece s smetnjama u razvoju od 2-9 godina. Prof Golubović s novosadskog univerziteta je govorila o programu ranih intervencija kao vidu specijalističkog programa u okviru Medicinskog fakulteta i prikazala da u ovom momentu tu specijalizaciju pohađa ili je završilo oko 50 kolega i većina njih ima najpozitivnije utiske o programu i značaju istog. Nataša Srećković Milenković, defektolog, je prokazala upotrebu asistentove tehnologije u radu s decom s smetnjama u razvoju govoreći o upotrebi c Boarda i efektima koji isti ima na razvoj dece. Prezentaciju je završila prikazom filma. Dr Roberto Grujičić kao i Jelena Petković su govorili o efektima CST treninga u Srbiji. Dr Grujičić je prikazao nedavno objavljeno istraživanje u kojem je pokazana na relativno malom ali značajnom uzorku efikasnost ovog treninga u smislu napretka dece kao i osećanjima samih roditelja vezanih za njihove sposobnosti da u kućnim uslovima rade s svojom decom u cilju napretka. Jelen Petković je prikazala iskustva u rad u okviru niškog razvojnog savetovališta. Na kraju profesorke Mirjana Đorđević i Snežana Ilić su govorile o programu ranih intervencija u Srbiji ističući da se programu pridružilo više od 200 stručnjaka širom zemlje koji su kapital u poboljšanju rada razvojnih savetovališta u Srbiji ali i radna snaga za budu Centra za rani razvoj i inkluziju. Sesija je bila veoma posvećena, diskusija na kraju zanimljiva

Plenarno predavanje

Profesor Johannes Hebebrand je održao predavanje na temu novih farmakoloških tretmana kad je u pitanju anoreksija mentalis (AM). Upoznao je publiku s upotrebom novog leka koji ostvaruje svoju efikasnost putem reagovanja na leptin, koji se smatra jednim od ključnih

markera u ovom poremećaju ishrane. I ako je lek veoma skup., previ podaci ukazuju na značajno poboljšanje kod najtežih oblika AM

Seksualnost u adolescenciji (moderatori: Prof. Jelena Radosavljev Kirćanski, Prof. Dr Veronika Išpanović)

Svih pet izlaganja predviđena akreditovanim programom su održana i vrlo su dobro primljena od strane slušalaca kojih je bilo oko 120.

Izlaganja su obuhvatila najaktuelnija pitanja koja se odnose na seksualnost mladih u Srbiji i bila su zasnovana na istraživanjima koja su rađena u našoj sredini u protekloj deceniji. Glavne nalaze i preporuke iznosimo u skraćenom obliku.

Prema podacima iznetim u prvom predavanju seksualnost mladih u našoj sredini u proteklom periodu odlikuje rastući trend seksualne permisivnosti odnosno rast tolerancije prema različitim seksualnom izborima, prema seksualnom eksperimentisanju, pornografiji itd. Nasuprot tome, izjednačavanje seksualnih prava žena i muškaraca se odvija sporije, a posebno zabrinjava nedovoljna seksualna pismenost i odgovornost što se ogleda u niskom stopom potrebe kondoma, visokom stopom abortusa i polno prenosivih infekcija. Ovakvi podaci govore u prilog neophodnosti intenziviranja edukacije za seksualno i reproduktivno zdravlje i kreiranje programa prilagođenih potrebama i načinima komunikacije mladih a to je na prvom mestu internet.

U drugom predavanju je ukazano na potrebu prepoznavanja i razumevanja ponašanja koje se nalazi između normativnog seksualnog ponašanja u adolescenciji i seksualnog zlostavljanja. Autorka je naglasila da treba imati na umu da intervencija službi za zaštitu dece nije neophodna uvek u situacijama kada se radi o normativnom seksualnom ponašanju primerenom uzrastu. Većina istraživanja u svetu nalazi da je prevalenca seksualnog zlostavljanja veća kod devojaka. Balkanska epidemiološka studija zlostavljanja i zanemarivanja dece (BECAN) pokazala da su dečaci češće i na ranijem uzrastu izloženi seksualnom zlostavljanju ali da se najčešće radi o ponašanju koje je na granici između normativnog seksualnog ponašanja i seksualnog zlostavljanja, o čemu treba voditi računa u praksi.

Analiza psiholoških mehanizama koji stoje u pozadini rizičnih seksualnih ponašanja adolescenata, uključujući i česte promene partnera i nekritične seksualne odnose, bile su predmet trećeg predavanja. Autorka stoji na stanovištu da su ovakva ponašanja uzrokovana dubljim emocionalim problemima adolescenata, niskim samopoštovanjem i niskom samokontrolom, Promiskuitetnim ili drugim rizičnim ponašanjem adolescenti pokušavaju da smanje svoju anksioznost, podignu svoje samopoštovanje ali s obzirom da ni u jedan emocionalni odnos ne investiraju, efekat je kratkotrajan i dovodi do kompulzivnog ponavljanja promiskuitetnog ponašanja.

U četvrtom predavanju autorka je iznela savremeni koncept namernog nesuicidalnog samopovređivanja (NSSI) adolescenata koje se manifestuje nanošenjem psihološke ili fizičke povrede samom sebi. Svrha ovakvog ponašanja jeste pokušaj regulacije snažnih neprijatnih emocija, naročito intenzivne anksioznosti. Učestalost ovakvog ponašanja u opštoj populaciji mladih iznosi 3,2% kod devojaka i 0.8% kod mladića, a među mladima koji pripadaju seksualnim manjinama rizik za NSSI je 3-5 puta veći. Bitno je da tretman ovog poremećaja obavezno obuhvati učenje veština emocionalne regulacije sa ciljem da se ovaj maladaptivni obrazac suočavanja sa intenzivnim emocijama zameni funkcionalnijim.

Internet predstavlja potencijalno vrlo korisno sredstvo za edukaciju mladih i jačanje pozitivnih stavova o seksualnosti, ali ukoliko se ne koristi osmišljeno i kontrolisano može da predstavlja ozbiljan rizik za razvoj mladih, smatra autorka petog predavanja. Prema međunarodnom istraživanju Deca Evrope na internetu Srbija je prva po procentu mladih (50%) koji su izloženi neprimerenim seksualnim sadržajima na internetu u odnosu na druge zemlje (33% u proseku). Mladi u Srbiji prednjače u odnosu na vršnjake iz drugih zemalja po primanju i slanju poruka seksualnog sadržaja. Autorka je naglasila da je neophodan sveobuhvatan sistemski pristup da bi se sprečio negativni efekat izlaganja mladih neprimerenim seksualnim sadržajima na internetu i stvorili uslovi da mladi bezbedno koriste internet.

Sva predavanja su naišla na interesovanje učesnika i pobudila živu diskusiju za koju je, nažalost, vreme bilo nedovoljno vremena. Učesnici su iskazali očekivanje da na sledećem kongresu bude više prilike za vođenu diskusiju.

Emocionalno nestabilni poremećaj ličnosti u adolescenciji – dijagnostički i terapijski izazov (Moderatori: prim dr Jasminka Marković i dr Jelena Srdanović Maraš)

Simpozijum *“Emocionalno nestabilni poremećaj ličnosti u adolescenciji – dijagnostički i terapijski izazov”* imao je pet predavača. Bilo je prisutno 4 predavača, prim dr sci med Vlatka Boričević Maršanić iz poliklinike SUVAG, iz Zagreba (Hrvatska) je zbog objektivnih okolnosti bila sprečena da prisustvuje, te je svoje predavanje poslala u vidu prezentacije na temu *“Primjena majndfulnessa u tretmanu ENPL u adolescenciji”* uz dogovor, da se zbog ograničenog vremena izlaganja, predavanje u celosti objavi na sajtu DEAPS-a.

Prvo predavanje *“Osnovni principi dijagnostike i terapije ENPL u adolescenciji”* je održala prim dr Jasminka Mrković, specijalista dečje psihijatrije iz Ordinacije Krug iz Novog Sada. Dala je uvodni prikaz dijagnostike ENPL u adolescenciji, uz prikaz dijagnostičkih kriterijuma i neophodnosti dijagnostikovanja ovog poremećaja u adolescenciji, kako bi se na vreme i započelo sa tretmanom, koji je dokazano efikasan i povezan sa boljim ishodima.

Drugi izlagač je bila *ass dr sci med Mrarija Mitković Vončina*, specijalista psihijatrije iz Instituta za mentalno zdravlje u Beogradu. Tema ovog izlaganja je bila *“KBT adolescenata sa problemom emocionalne regulacije”*. Kroz ovo izlaganje smo se upoznali sa značajem prepoznavanja problema emocionalne regulacije kao sržnom manifestacijom ENPL. Takođe, ukazano je na ulogu KBT-a kao jedne od terapija izbora u tretmanu ovog problema.

Sledeća tema je bila *“Granični poremećaj vs burna adolescencija”* koju je izložila dr Sanja Životić, specijalista dečje psihijatrije iz Bolnice za psihijatriju, KBC “Dragiša Mišović” iz Beograda. Pored diferencijalne dijagnoze prema burnoj adolescenciji, dr Životić nas je upoznala sa potrebom širokog sagledavanja brojnih poremećaja u adolescenciji i izazovim sa kojim se kliničari susreću pri dijagnostikovanju ovog poremećaja kod mladih osoba. Naglasila je potrebu za dobrim poznavanjem tipičnog adolescentnog razvoja, koji je obeležen brojnim krizama.

Četvrti izlagač je bila prim dr Marija Đurović, specijalista psihijatrije iz Bolnice za psihijatriju, KBC “Dragiša Mišović” iz Beograda. Tema njenog izlaganja je bila *“Poremećaj ishrane, jedno od lica graničnosti”*. Dr Marija Đurović je predstavila na koji način su ova dva poremećaja povezana sa prikazom slučajeva iz prakse koji ukazuju da je važno prepoznati komorbiditet kako bi se i pristup tretmanu prilagodio potrebama mladih pacijenata.

Bilo je nešto vremena I za diskusiju tako da su postavljena neka pitanja ali I nekoliko komentara.

Na raskršću neurologije i psihijatrije-dileme i izazovi (Moderator Prim.dr Ana Kesić)

Simpozijum “*Na raskršću neurologije i psihijatrije-dileme i izazovi*” imao je pet predavača. Svi predavači su bili prisutni. Predavači su bili različitih specijalnosti- dva dečja neurologa, dva pedijatra i jedan dečji psihijatar.

Prvo predavanje “*Autoimuni encefalitis sa psihijatrijskom kliničkom slikom*” je održao *dr Milan Borković*, specijalista dečje neurologije iz Klinike za neurologiju i psihijatriju za decu i omladinu u Beogradu. Dr Borković je prvo izložio definiciju encefalitisa i autoimunog encefalitisa. Zatim je kroz prikaz slučaja detaljno objasnio etiologiju i kliničku sliku bolesti. Istakao je kliničke kriterijume i naglasio kako se bolest dijagnostikuje. Predstavio je svoj prvi susret sa pacijentom koji je imao autoimuni encephalitis I dileme koje je imao oko postavljanja dijagnoze.

Drugi izlagač je bila *Prim.dr Ana Kesić*, specijalista dečje psihijatrije iz Klinike za neurologiju i psihijatriju za decu i omladinu u Beogradu. Tema ovog izlaganja je bila “*Značaj prepoznavanja i kliničke implikacije pravovremene dijagnostike PNEN*”. Kroz ovo izlaganje smo se upoznali sa diferencijalnom dijagnozom PNEN i epilepsije, kao i epidemiološkim podacima vezanim za PNEN. Predavač je istakao posledice pogrešno dijagnostikovanog PNEN, kao i osnove lečenja ovog poremećaja.

Sledeća tema je bila “*Parasomnije u dečjem uzrastu-diferencijalna dijagnoza prema epileptičkim napadima*” koju je izložila *dr Galina Stevanović*, specijalista dečje neurologije iz Klinike za neurologiju i psihijatriju za decu i omladinu u Beogradu. Pored diferencijalne dijagnoze prema epileptičkim napadima, dr Stevanović nas je kroz kliničke vinjete upoznala sa tipičnom i atipičnom kliničkom slikom parasomnija. Takođe nam je predstavila i epileptičke sindrome kod kojih su napadi vezani za ciklus spavanja.

Četvrti izlagač je bila *Doc.dr Tatjana Redžek Mudrinić* iz Instituta za zdravstvenu zaštitu dece i omladine Vojvodine, Medicinski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu. Tema njenog izlaganja je bila “*Spektar neuropsihijatrijskih poremećaja udruženih sa kompleksom tuberozne skleroze*”. Doc.Tatjana Redžek Mudrinić je predstavila dijagnostičke kriterijume potrebne za postavljanje dijagnoze Komplexa tuberozne skleroze (KTS), a zatim i neuropsihijatrijske poremećaje koji se javljaju udruženi sa njim. Na kraju predavanja nam je predstavila i TAND ček listu.

Peti izlagač je bila *Prof.dr Aleksandra Stojadinović*, pedijatar iz Instituta za zdravstvenu zaštitu dece i omladine Vojvodine, Medicinski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu. Tema njenog izlaganja je bila “*Mentalno zdravlje dece s hroničnim somatskim bolestima*”. Kroz ovo izuzetno važno izlaganje Prof. Stojadinović nas je podsetila sa kojim se sve izazovima suočavaju deca i adolescenti sa hroničnim bolestima. Posebno je istakla potrebu za psiholozima i dečjim psihijatrima u pedijatrijskim klinikama i bolnicama i upoznala nas sa stanjem u KC Vojvodine. Bilo je malo vremena za diskusiju tako da su postavljena samo dva pitanja, na koje su prisutni slušaoci dobili odgovore.

Psihoterapija dece i mladih – između prakse i dokaza (Moderatori: Vladimir Borovnica, dr Sanja Životić)

Na simpozijumu psihoterapija učestvovalo je 5 izlagača i oko 50 slušalaca. Simpozijum je protekao u radnoj i aktivnoj atmosferi koja je uključivala i diskusiju na kraju sesije. Prvo izlaganje dr Marije Stojković se odnosilo na psihoterapiju u najranijem uzrastu. Kroz svoje izlaganje, istakla je pre svega značaj iskustava u najranijem, pa i prenatalnom periodu, kao i različite mogućnosti za psihoterapijsko intervenisanje u ovom periodu. Nakon toga, prim. Ćurčić je predstavio adolescentni proces kroz dinamsku perspektivu, kao i različite implikacije za psihoterapijsku praksu, a u funkciji šansi koje nose i adolescencija kao razvojni period i psihoterapija u tom periodu. Jelena Srdanović Maraš je predstavila značaj porodice kao ključnog resursa u psihoterapijskom radu sa adolescentima, ne samo kroz porodičnu psihoterapiju, već i kroz sve forme rada sa adolescentima. Nakon toga su dr Nenad Rudić i dr Marija Mitković Vončina predstavili iskustva u online psihoterapiji tokom perioda pandemije, kao i preliminarne rezultate međunarodnog istraživačkog projekta o stavovima i praksama terapeuta vezano za online terapiju tokom pandemije. Konačno, Vladimir Borovnica je predstavio neke od trendova u psihoterapijskom radu za koje postoji saglasnost reprezentativnog pula stručnjaka.

POSTER SESIJA

Komisija: dr Nenad Rudić, dr Jelena Kostić, doc.dr Ivana Milosavljević-Đukić

Na samom početku Poster prezentacije, izlagačima su objašnjena pravila po kojima će se raditi, kao i vreme koje imaju za izlaganje. Svi izlagači na Poster sesiji, obavešteni su da Komisija ima zadatak da izabere pobednika Poster prezentacije, kao i Postere koji su osvojili II i III mesto. Obavešteni su da će na svečanoj večeri biti pročitana imena pobednika. Nagrada za osvojeno Prvo mesto je vaučer sa plaćenom kotizacijom za kongres 2025. kao i knjiga za osvojeno I,II i III mesto - „Dečja i adolescentna psihijatrija u kliničkoj praksi“ doc.dr Miodraga Stankovića.

U okviru Poster sesije bila je 31 Poster prezentacija. Najveći broj Poster prezentacija i izlagača bio je iz zdravstvenog sistema i to 16 postera sa Instituta za mentalno zdravlje kao autori i koautori radova. Od ostalih zdravstvenih ustanova pojavljulju se: Dom zdravlja Zrenjani; Centar za zaštitu mentalnog zdravlja, UKC Niš, Odeljenje dečje i adolescentne psihijatrije; KBC Zvezdara, ORL, „Dečja Kuća“; Klinika za endokrinologiju, dijabetes i bolesti metabolizma KCS, Beograd; Ordinacija iz psihijatrije „Dr Selaković“; Katedra za psihijatriju, Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu; SBPB „Dr Slavoljub Bakalović“, Vršac.....Iz sistema socijalne zaštite bilo je 4 Poster prezentacija i to 3 iz Centra za zaštitu odojčadi, dece i omladine, Beograd i 1 Poster prezentacija defektologa iz zdravstvenog sistema sa licencom u sistemu socijalne zaštite. Jedna Poster prezentacija bila je iz obrazovnog sistema.

Komisija je donela jednoglasnu odluku da je rad pod nazivom:

- 1 *Crte temperamenta kod deteta i roditeljski stres- prikaz istraživanja*, autorka Olga Borovnica osvojio **Prvo mesto**.
- 2 *Suicidalnost kod adolescenata sa problemima u emocionalnoj regulaciji:od ideje do pokušaja*. autorke Lero Marija, Živadinović Dušan, Mitković Vončina Marija osvojio **Drugo mesto**.
- 3 *Implementacija novog modela procene zasnovanog na međunarodnoj klasifikaciji MFK u RS Makedonija*, autorka Meri Boskovska, osvojila **Treće mesto**.

Preporuke za sledeći Kongres:

Produžiti vreme Poster prezentacije kako bi ostalo više vremena za postavljanje pitanja od članova Komisije ali i ostalih izlagača, Takođe, Komisija predlaže da i izlagači na Poster prezentaciji kao i publika učestvuju u biranju najbolje Poster prezentacije.

Roditeljstvo – aktuelni izazovi i smernice za budućnost – UNICEF (moderator klin. asist. dr Marija Mitković Vončina)

Cilj sesije je bio da prikaže izazove roditeljstva iz različitih aspekata, kao i načine za rad na unapređenju roditeljstva.

Prvo izlaganje (klin. asist. dr Marija Mitković Vončina, psihijatar Dnevne bolnice za adolescente Instituta za mentalno zdravlje u Beogradu, klinički asistent na Katedri za psihijatriju Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, KBT terapeut i edukator pri Srpskoj asocijaciji bihevioralno-kognitivnih terapeuta, i prof. dr Milica Pejović Milovančević, dečiji psihijatar, direktor Instituta za mentalno zdravlje u Beogradu, profesor na Katedri za psihijatriju Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu) pod nazivom "Vaspitne metode u roditeljstvu: gde smo sada i kako dalje?" prikazalo je istorijski, teorijski i empirijski presek odnosa ka nasilnim praksama u roditeljstvu, uz posebnu pažnju posvećenu prikazu inovativnog modela prevencije nasilnog vaspitanja i unapređenja praksi u roditeljstvu ("Budi ruka koja voli – UNICEF, DEAPS) namenjenom obuci profesionalaca u različitim sektorima da kroz jedinstveni narativ na ovoj temi rade sa roditeljima u svakodnevnoj praksi. Drugo izlaganje (prof. Ksenija Krstić, profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, na Odeljenju za psihologiju, sa Katedre za razvojnu psihologiju, koja se bavi oblastima socio-emocionalnog razvoja u ranom detinjstvu i adolescenciji) pod nazivom "Izazovi roditeljstva u adolescenciji", prikazalo je kompleksne karakteristike i izazove roditeljstva u periodu adolescencije, kao i praktične preporuke koje proističu iz modula posvećenog roditeljima adolescenata u prethodno navedenom preventivnom programu "Budi ruka koja voli".

Treće izlaganje (Jelena Branković, psiholog i sistemski porodični psihoterapeut, koordinator Centra za podršku ranom razvoju i porodičnim odnosima Harmonija iz Novog Sada) pod nazivom "Briga o dobrobiti roditelja – okosnica optimalnog ranog razvoja deteta", ukazalo je na važnost kapaciteta primarnih staratelja da kvalitetno brinu o detetu i kreiraju stimulativno okruženje za optimalni razvoj deteta, i faktora relevantnih za taj kapacitet, uz posebnu pažnju posvećenu prikazu programa "Čuvajmo roditelja negujmo roditeljstvo" (Centar Harmonija, UNICEF) koji profesionalcima iz različitih sektora nudi alate za podršku emocionalnom blagostanju i mentalnom zdravlju roditelja. Finalno izlaganje (dr Borjana Savić, specijalista psihijatrije, subspecijalista farmakologije, porodični psihoterapeut i sudski veštak, i Danica Tosanović, dipl.socijalni radnik, specijalista socioterapije i rehabilitacije, porodični psihoterapeut, sudski veštak) pod nazivom Veštačenje porodica u procesu razvoda: procena potreba za psihoterapijom prikazalo je retrospektivnom analizom da od 2016. Godine raste broj porodica u kojima postoji potreba za psihoterapijom. Najčešći razlozi upućivanja na terapiju je loša komunikacija između roditelja, a kao problem uviđa se npotpuno sprovođenje modela viđanja koje je konstantno i slično za sve godine ispitivanja.

Šta nam je pandemija COVID-19 donela (Moderator: prof. dr Milica Pejović Milovančević, dr Gordana Milavić – ESCAP simpozijum)

U okviru ove sesije prikazane su 4 prezentacije uživo, jedna putem video linka i bio je jedan diskutant. Simpozijum je otvorila prof. M. Pejović Milovančević prikazom rezultata Cov2Soul studija koja je objavljena na nacionalnom reprezentativnom uzroku populacije u Srbiji. U svoj radu osvrnula se pre svega na adolescentu populaciju, kojih je bilo ukupno 17% od

uzorka. Pokazalo se da je najčešći psihijatrijski poremećaj u ovoj uzrasnoj grupi poremećaji usled upotrebe alkohola, da je zatim značajno manji procent mladih vakcinisan u odnosu na ostalu starosnu grupu i da mladi ljudi, s srednjom školom iz prigradskih naselja najviše veruju u teorije zavere kad je u pitanju pandemija. Međutim, mladi su i ti koji više veruju u kvalitet svog života u odnosu na ostalu populaciju. Prof Dimitris Anagnostopoulos je u svom nadahnutom predavanju govorio o izazovima pandemije, sveopšteg kriznog momentuma u kojem se svet našao kako zbog pandemije tako i zbog aktuelnog rata u Ukrajini. Osvrnu se na efekte ekonomske krize na mentalno zdravlje dece i mladih i generalno o perspektivi i budućnosti dečje psihijatrije u Evropi. Prof Manon Hillegers je prikazala novu aplikaciju za mlade koju koriste u Holandiji i preko koje ispituje aktuelno stanje mentalnog zdravlja mladih ali i koja omogućuje pružanje saveta i davanja informacija o mogućnostima pomoći i podrške. Taj metoda se naročito dobro pokazao tokom pandemije. Dr Vukomanović je govorio o pedijatrijskim posledicama pandemije napominjući da u ovom momentu akcija koja se odnosila na opravdanu upotrebu antibiotika je tokom pandemije se vratila na svoju provbitnu tačku i ponovo se neracionalno koriste antibiotici. Takođe je govorio i o neracionalnoj upotrebi suplementa i poseban osvrt je dao na vakcinaciju dece i promovisanje iste. Ana Prodanović, psihološkinja iz UNICEFa je tokom video prezentacije predstavila istraživanje UNICEFa koje je urađeno u dva talasa tokom pandemije i dala je osvrt na uticaj pandemije na porodicu i decu Srbije. Ispitivanje se sprovodilo putem ankete i veliki broj učesnika je ukazao na pad ekonomskog statusa porodice, probleme u svakodnevnom funkcionisanju i sl. Na kraju, dr Milavić je zaokružila sesiju diskutujući predavanja i kratko se osvrnula na situaciju u Britaniji. Sesija je bila veoma kvalitetna, ali na žalost ne i dovoljno posećena s obizorm na prisustvo kolega iz inostranstva. U nekim narednim skupovima ovakve sesije bi trebalo organizovati u atraktivnijim terminima.

Kliničke vinjete (Moderatori: dr Duško Stupar, dr Minja Ninković, Dr Aleksandra Stojanović)

Sesija je održana u subotu 28.05.2022. godine i trajala je od 11č do 12č i 30min. Moderatori sesije su bili dr Duško Stupar, dr Minja Ninković i dr Aleksandra Stojanović.

Tokom sesije prikazano je 9 prikaza slučaja sledećim redom:

1. Dr Sanja Leštarević (Institut za mentalno zdravlje, Beograd) – Psihotična epizoda kod dečaka sa suspektnim poremećajem iz autističnog spektra: dijagnostičke dileme;
2. Dr Duško Stupar (Klinika za neurologiju i psihijatriju za decu i omladinu, Beograd) – Kleine-Levinov sindrom: dijagnostičke dileme;
3. Dr Jelena Vasić (Institut za mentalno zdravlje, Beograd) – Poremećaji iz spektra autizma i pedijatrijski medicinski traumatski stres: prikaz slučaja;
4. Dr Minja Ninković (Klinika za neurologiju i psihijatriju za decu i omladinu, Beograd) – Delirijum kod dece;
5. Dr Dragan Dronjak (OB Kruševac) – Primena IOPa u cilju korekcije ponašanja dece;
6. Dr Aleksandra Stojanović (UKC Niš) – Psihoza sa simptomima shizofrenije kod pacijentkinje sa teraporezistentnom epilepsijom: prikaz slučaja;
7. Dr Jovana Maslak (Institut za mentalno zdravlje, Beograd) – Komparacija slučaja međupolnog/interseks stanja i rodne disforije dijagnostikovane u periodu adolescencije;
8. Dr Darja Šegan (UKC Vojvodina) – Emocionalno nestabilni poremećaj ličnosti, klinička slika kroz protok vremena;

9. Prof. Slađana Dragišić Labaš (Filozofski fakultet - odeljenje sociologije, Beograd) –
Granični poremećaj ličnosti: prikaz slučaja;

Na sesiji je prisustvovalo 63 učesnika a po završetku sesije učesnici su postavljali dodatna pitanja koja su pokrenula različite teme i diskusije. Na kraju diskusije bilo je mnogo pohvala od strane učesnika na izbor i prezentaciju izabranih tema.